

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת וישב

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות לחג	לוח אור החיים
17:48	17:14	16:23*	י-ם
17:43	17:12	16:21	ת"א
17:42	17:12	16:21	חיפה
17:47	17:15	16:24	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 16:03

ירידה לצורך עליה

בחברון, דהיינו ירידת יוסף למצרים הוא מהלך שמימי שהיה צריך להיות בכדי לקיים גזירת בין הבתרים, ויוסף בסופו של דבר יוריד את כל האחים מצרימה, אבל בצורה עדינה ונחמדה מתוך גדולה וכבוד ולא בשלשלאות של ברזל. ואמנם הירידה למצרים היא הסמל לכל הגלויות שיעברו ישראל, וכשם שה' מזמן את הגלות כך הוא מזמן את הגואל, ושניהם בבת אחת, בעת שיוסף הורד מצרימה, יהודה יורד מאת אחיו, וכידוע הגואל יצא משבט יהודה, שממנו מלך המשיח מפרץ בנו, אך בכדי להגיע לפרץ, גלגל הקב"ה את ירידת יהודה מאחיו, אם זה לסיבת ירידתו מנכסיו או לסיבת תשובה, וזימן שיולדו לו ג' בנים, ושנים ימותו בלא בנים, ולבסוף יוולד ליהודה מתמר פרץ זרחה, הרומזים אל הגאולה כמו שנראה בהמשך, ומפרץ זרע משיח צדקנו. ובזה גם יובן סמיכות הפרשה לירידת יוסף, שמאחר שכבר ירד יוסף ומתחיל תהליך הגלות, א"כ צריך להתחיל גם את תהליך הגאולה ולכן יורד יהודה מאת אחיו. נמצא שירידת יהודה היתה לצורך עליית עם ישראל, ובעיקר המורם מכל העם משיח צדקנו.

ונראה עוד בס"ד, שכל מעשה יהודה במיתת בניו והיבום מרמז גם על עם ישראל בגלותם, ויהודה כידוע ממנו מלכות ישראל וממנו יצא מלך המשיח, ונראה שבאמת ער ואונן זה רמז לבית ראשון ושני שחרבו בעוונותינו, בית ראשון חרב על ג' עבירות החמורות, ואילו בית שני על שנאת חנם, והנה על ער נאמר ("ל"ח ז') נְהִי עַר בְּכוֹר יְהוָה רַע בְּעֵינֵי ה' וְנִמְתָּהוּ ה', ורע היינו ענין עריות וכמו שנאמר אצל דור המבול. ואילו אצל אונן נאמר שלא רצה להקים שם לאחיו המת, והיינו שנאת חנם שהיתה בבית שני, שכל אחד דאג לעצמו ולא הסתכל על ביתו של אחיו, ולכן שני בתי מקדשות אלו חרבו. ותמר רומזת לשכינה ולצדיקים שבעם ישראל שעליהם השכינה שורה, הם שניסו בכל בית להחזיר בתשובה את העם ולהגן עליהם אך לא עלה בידם.

אמנם שלה, מרמז לבנין הבית שלישי שהוא יהיה חי וקיים ולא יחרב לעולם, ואולי ששלה מלשון שאלה, וכמו שאמר עלי הכהן לחנה (שמואל א', א' י"ז) אֵלַי יִשְׁאַל וְיָמָן אֶת שְׁלֹמֹה אֶשְׁרֵא שְׁאֵלָה מְעֻמָּה, שבית השלישי הוא חמדת כל הלבבות, הבנים והאבות, ועיני כל אליו מצפות, וכולם אליו מיהלות ומתפללות, ולכן נקרא בשם שלה לשון שאלה [ועיין ברמב"ן ("ל"ח ה') בטעם קריאת השם שלה, ואנחנו כתבנו לפי דרכנו], אולם עד שיבנה הבית השלישי יקח הרבה זמן, ולכן אע"פ שכביכול גדל עדיין לא ניתן לתמר, ותמר הרומזת כאמור לשכינה ולצדיקים שבעם ישראל שעליהם השכינה שורה, שמחכים ומצפים כבר לבנין הבית וכאשר הם רואים שעדיין לא נבנה הבית עושים כל מיני פעולות להביא את מלך המשיח אליו רומז יהודה ושעל ידו יבנה הבית.

ואולם אח"כ כשיבנה הבית אז יולדו גם פרץ זרחה, הם ער ואונן בגלגול (כידוע בסוד היבום שבא האב בגלגול אצל הבן, וכמבואר בצרור המור), שהם התיקון, שאז יתקנו כל עם ישראל, מימות החורבן ועד עתה, כולם יבואו על תיקונם. [וזהו שנאמר ברמב"ן בשם ספר הקנה שפרץ זרחה רומזים לשמש וירח, וגם תמר גימטריא שמש. ויש עוד להאריך ברמזים אלו ואין כאן המקום]. אחים יקרים, ביארנו את ענין היבום שהיה אצל יהודה, וראינו מתוך פרשה זו גם רמז נאה לזמן הגאולה, יהי רצון שנתקן את מעשינו ונקרב את גאולתנו, ובן פרצי יתגלה וזרחה עלינו. אמן.

בספר בראשית כידוע ישנם רק ג' מצוות: א. מצות פריה ורביה עלינו קראנו בפרשת בראשית. ב. מצות המילה בפרשת לך לך. ג. מצות גיד הנשה בפרשת וישלח אותה קראנו שבוע שעבר, אמנם בפרשתנו נזכרה מצוה נוספת אך לא בתור ציווי מאת הבורא אלא מצוה שנהגו בה השבטים הקדושים מעצמם, והיא מצות היבום, והיא נזכרת בספר דברים בסוף פרשת כי תצא (מצוה תקצ"ח למנין ספר החינוך), וענינה מפורש שם, שאם אדם נשא ומת ולא השאיר ילדים, מצוה על אחיו לישא את אשתו ולהביא ממנה ילדים, למען הקים שם לאחיו המת.

והנה בפרשתנו התורה מספרת שמיד לאחר מכירת יוסף, האחים הורידו את יהודה מגדולתו, שכן הוא הגה את רעיון המכירה באומרו לאחיו ("ל"ז כ"ו כ"ז) מֶה בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת אֶחָיו וְכִסְיוֹ אֶת דָּמוֹ. לִכֹּן וְנִמְקְרְנוּ לִישְׁמְעָאִים וְיִדְנוּ אֶל תְּהֵי בּוֹ כִּי אֶחָיו בְּשָׂרְנוּ הוּא, ובאו אליו בטענה שאם היה אומר להם להשיבו אל אביו היו עושים זאת, וכעת בראותם את יעקב אבינו בצער גדול וממאן להנחם, עמדו והורידו את יהודה מהיות מלך עליהם, וכמו שנאמר ("ל"ח א') וַיְהִי בְּעַת הַהוּא וַיֵּרֶד יְהוָה מֵאֵת אֶחָיו, וכמו שאמר רבותינו (הובא ברש"י כאן).

והנה כאשר יהודה ירד מאת אחיו ונשא לאשה את בת שוע, נולדו לו ממנה ג' בנים: ער, אונן ושלה, את ער בנו הראשון הוא משיא לתמר ומחמת מעשיו הרעים ממת אותו הקב"ה, ואז הוא מצוה את אונן הבן השני ליבם את תמר אשת אחיו המת, [ומכאן אנו רואים שהשבטים הקדושים ידעו מכל מצוות התורה הקדושה, שכאמור מצות יבום נאמרה בסוף פרשת כי תצא שבספר דברים והיא בין המצוות האחרונות שבתורה, וזו גם הוכחה שבורא עולם נתן התורה כולה מבראשית ועד דברים], וכאשר גם אונן מת, הוא אומר לתמר להתמתין עד שיגדל שלה ואז כשראתה תמר שגדל שלה ולא ניתן לה, התחפשה והביאה בעורמה מיהודה ב' בנים, פרץ זרחה.

ולכאורה כל המהלך תמוה, מדוע עזב יהודה את אחיו והלא כולם היו רועים את צאן אביהם ביחד, כמו שראינו בתחילת הפרשה ("ל"ז י"ב ואלך), ואם מפני שהאחים הורידו אותו מגדולתו, הורידוהו רק מגדולתו דהיינו ממה שהיו שומעים לו, אבל לא שנידו אותו מחברתם, וא"כ מדוע צריך היה לעזוב אותם וללכת עד איש עדולמי ולהשתתף עימו בעסקיו, וכמו שפירש רש"י. ועוד מה ענין נישואיו ובניו לענין ירידת יהודה מאת אחיו, ומדוע מספרת לנו התורה על אשתו ובניו של יהודה יותר מכל השבטים, שלא שמענו מי היתה אשת ראובן או שמעון, ובודאי לא מי היה חמיו, ואיך נשא אותה, וברבות הימים נפטרה, וכל זה מספרת התורה על יהודה, ובודאי יש דברים בגו.

והנה בתרגום יונתן מתרגם: והוה בעידנא ההוה ונחת יהודה מנכסיו, והיינו שיהודה ירד מנכסיו, וזה יבאר לנו איך הגיע לחירה רעהו העדולמי, שכן נעשה עני והוצרך לחפש לו פרנסה, והשתתף עימו בעסקיו, אך לא יבאר לנו את שאר התמיהות שהעלינו. ובספר צרור המור (לר' אברהם סבע זצ"ל ממגורשי ספרד) מבאר שיהודה ירד מאת אחיו מעצמו, בשביל לחזור בתשובה על מעשיו שגרם לאביו צער גדול על בנו, ובכך הוא מסביר את כל ענין הפרשה, ושבניו ואשתו מתו ככפרה על מעשיו. עיין בדבריו הנפלאים.

ונראה לבאר בס"ד, ותחילה נקדים את דברי רבותינו על הפסוק וישלחו מעמק חברון, מעצה עמוקה שנאמרה לאברהם אבינו

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי ישמרו ויצילם מכל צרה



הליכות וזמירות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לחנוכה

א. לכתחילה יקפיד להדליק נרות החנוכה בצאת הכוכבים (ש"ע ס"א תרע"ב סעי' א'), ויתפלל מנחה וערבית קודם השקיעה [ולכתחילה יתפלל מנחה קודם פלג המנחה וערבית יתפלל לאחר פלג המנחה, ומי שנוהג כל השנה להתפלל מנחה וערבית סמוך אחר פלג המנחה יכול להמשיך במנהגו, אולם מי שלא נוהג כן כל השנה עדיף שלא יעשה כן בחנוכה, אלא יתפלל ערבית אחר צאת הכוכבים כהרגלו ומיד יבוא לביתו להדליק], ומיד בצאת הכוכבים יאמר קריאת שמע ויכוין לצאת בה ידי חובה קריאת שמע של לילה, [שתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, וגם היא מצות עשה מן התורה ואילו הדלקת נרות חנוכה מדרבנן (וכעין שכתב בחזו"ע ע"א הל' ד'), ואף שיש לפלפל בזה, שמכיון שאינו רוצה לקיים עתה מצות קריאת שמע אינו מחויב להקדימה, מ"מ עדיף שיעשה כן ויצא ידי כל הדעות וגם היא עצה טובה שלא ישכח מלקרוא קריאת שמע], ולאחר מכן ידליק את הנרות. ואם אינו יכול להדליק בצאת הכוכבים ישתדל להדליק בחצי שעה הסמוכה, ואם גם זה אינו יכול, יכול להדליק כל הלילה (ש"ע ס"א תרע"ב סעי' ב') אבל ישתדל למהר כמה שיותר [כל עוד שיש פרסום הנס למישהו, ולכן ימהר לפני שיישנו אנשי ביתו ויכנסו לספק אם להדליק בברכה אם לא].

ב. אע"פ שכל השמנים כשרים להדלקת נר חנוכה, מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית, ושני טעמים נאמרו בו: א. מפני שאורו צלול ומאיר יפה. ב. מפני שבו נעשה הנס במקדש. ורוב הראשונים כתבו הטעם הראשון, ולדבריהם כל מה שאורו צלול ויפה כמו שמן זית מצוה מן המובחר להדליק בו, ולכן כתב הרמ"א (ס"א תרע"ג סעי' א') שמנהגם להדליק בנרות שעה. ומ"מ מצוה מן המובחר בשמן זית שיש בו את שתי המעלות, אורו צלול ודולק יפה, ובו נעשה הנס במקדש. (משנ"ב ס"ק ד'). וכך המנהג כיום אצל רבים להדליק בשמן זית, אולם פעמים רבות שהפתילה ששמים בשמן אינה מאירה יפה, ועם הזמן הפתילה משחירה ונעשה אורה עמום, ובכך יש עדיפות לאור השעוה. ויש ששמים בשמן פתיל צף המצופה בשעוה, והוא מאיר יפה מאוד ואינו משחיר כלל, והוא כשר לכתחילה. (חזו"ע חנוכה ע"ב פ').

ג. יש אומרים שאין להדליק בשמן זית למאור שמודגש עליו שאינו ראוי לאכילה, ואין דבריהם נכונים, שגם השמן זית שבו הדליקו בבית המקדש הוא לא היה ראוי לאכילה, וכדברי הגמרא (ברכות ל"ה): ששמן זית מזיק לאדם ולכן האדם האוכלו אינו מברך עליו, וכן נפסק בשו"ע (ס"א ר"ב סעי' ד'). [והיום ידוע שהשמן יש בו חומציות מרובה וזהו היזקו, ולכן מוציאים את החומציות ממנו, ואולם בבית המקדש היו לוקחים שמן זית ודלקת המנורה, שזו הטיפה הראשונה היוצאת מן הזית, ובודאי שיש בה חומציות מרובה ואינה ראויה לאכילה כלל]. וכן מוכח מדברי הב"ח (פרשת וישב חנוכה אות י"ב, ופרשת נח אות י"ז) שכתב ששמן מר שאינו ראוי לאכילה כשר ולא כתב להחמיר בזה כלל. [ואולם יש טוענים שלא ישתמש בו מפני שעושים אותו מחרצנים של הזתים ומזתים מקולקלים, ושופכים עליו חומר שממם אותם ועושה אותם כשמן, והם מתבטלים מלהקראות שמן, ואמנם אם דבריהם נכונים, בכל זאת מותר לקחתם כמו כל שמן אחר, ומה גם שאורם צלול ויפה מאוד, ולרוב הראשונים דינם כשמן זית ממש, אך בכל זאת הרוצה להחמיר לכל הדעות יקח שמן שלא נפסל מאכילה. ויש ה"פוסלים" את השמן למאור מחמת כן ואומרים שיש איסור לקחתו מפני שנאמר

החנוכה ע"ב פ').

ד. יש אומרים שאין להדליק בשמן זית למאור שמודגש עליו שאינו ראוי לאכילה, ואין דבריהם נכונים, שגם השמן זית שבו הדליקו בבית המקדש הוא לא היה ראוי לאכילה, וכדברי הגמרא (ברכות ל"ה): ששמן זית מזיק לאדם ולכן האדם האוכלו אינו מברך עליו, וכן נפסק בשו"ע (ס"א ר"ב סעי' ד'). [והיום ידוע שהשמן יש בו חומציות מרובה וזהו היזקו, ולכן מוציאים את החומציות ממנו, ואולם בבית המקדש היו לוקחים שמן זית ודלקת המנורה, שזו הטיפה הראשונה היוצאת מן הזית, ובודאי שיש בה חומציות מרובה ואינה ראויה לאכילה כלל]. וכן מוכח מדברי הב"ח (פרשת וישב חנוכה אות י"ב, ופרשת נח אות י"ז) שכתב ששמן מר שאינו ראוי לאכילה כשר ולא כתב להחמיר בזה כלל. [ואולם יש טוענים שלא ישתמש בו מפני שעושים אותו מחרצנים של הזתים ומזתים מקולקלים, ושופכים עליו חומר שממם אותם ועושה אותם כשמן, והם מתבטלים מלהקראות שמן, ואמנם אם דבריהם נכונים, בכל זאת מותר לקחתם כמו כל שמן אחר, ומה גם שאורם צלול ויפה מאוד, ולרוב הראשונים דינם כשמן זית ממש, אך בכל זאת הרוצה להחמיר לכל הדעות יקח שמן שלא נפסל מאכילה. ויש ה"פוסלים" את השמן למאור מחמת כן ואומרים שיש איסור לקחתו מפני שנאמר

החנוכה ע"ב פ').

ה. ימי החנוכה מותרים במלאכה ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד הנרות דולקות. (שו"ע ס"א תרע"ג סעי' א'). והיינו בחצי שעה שאחר הדלקת הנרות (משנ"ב ס"א תרע"ג ס"ק ד'), ודוקא מלאכות כבידות כתפירה וכביסה וכיו"ב, אבל מלאכת אוכל נפש לבשל ולאפות וכיו"ב מותרות (חזו"ע חנוכה ע"ב י"ב בשם הרב אהרונים הובא בהערה ד'). ויש נשים שנוהגות שלא לעשות מלאכה כל ימי החנוכה ויש לבטל מנהגן (חזו"ע שם ע"ב י"ג), ומכל מקום ישנה קבלה ביד אנשי ירושלים הקדמונים, שאם אשה נפלה בסכנה, תדור נדר שלא לעשות מלאכה בחנוכה יום או יומים ותנצל. (בן איש חי וישב חנוכה אות כ"ו).

ו. ימי החנוכה אסורים בהספד ותענית (שו"ע ס"א תרע"ג סעי' א'), ומטעם זה אין הולכים בחנוכה לבית הקברות, ביום היארצייט כנהוג, ומי שיש לו יארצייט בתוך ימי חנוכה, ילך קודם חנוכה, אבל הולכים להשתטח על קברות הצדיקים זיע"א. (בא"ח וישב חנוכה אות כ"ב). וכמו כן יש אומרים שמתעם זה אין לדבר ולהזכיר דברים של צער בימים אלו. (עין בספר אור ישראל החדש ע"ב ח' בשם החסיד ר' זונדל מסלאנט זצוק"ל). ודברים אלו נכונים בטעמם.

ז. כל שמונת ימי חנוכה גומרים את ההלל. (שו"ע ס"א תרע"ג סעי' א'). ויזהר בהלל של חנוכה, כי אפילו בחג המצות אין אומרים הלל גמור, וכאן אומרים הלל גמור שמונה ימים, על כן יאמר אותו בכונה ובשמחה רבה. (בא"ח חנוכה אות כ"ח). ובסוף ההלל לא יאמר את הסגולה לשמירה "ואברהם זקן" וכו', שאין זה זמנה, רק בראשי חודשים, ואמנם בראש חודש טבת יאמרו ויזכו לשמירה ולהיים טובים וארוכים. (ויוסף עוד דוד שם). וכבר הארכנו בצורת אמירתה והכונה שצריך לכוין בפסוק בהליכות ליום ראש חודש (הלכות כ"ה-ל"ד).

